

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНОМУ ПРОЦЕСІ

Надія Пилипенко

Львівський державний університет фізичної культури, м. Львів

Анотація. У статті досліджується місце і роль фізичної реабілітації в оздоровчо-рекреаційному процесі. Аналізується місце реабілітолога – фізичного терапевта в Класифікаторі медичних професій, як працівника середньої ланки та дається критична оцінка такого підходу. Подані висновки і деякі рекомендації щодо встановлення належного місця фізичних терапевтів у системі медичної допомоги.

Ключові слова. Фізична реабілітація, фізична рекреація, фітнес, оздоровчий туризм фізичний терапевт.

Abstract. The article investigates the place and role of physical rehabilitation in health-improving and recreational process. It is analyzed a place of rehabilitator – physical therapist in the Classification of medical professions as a middle level worker and critical assessment of this approach is given. There are presented conclusions and some recommendations on establishment of the proper place of physical therapists in medical aid system.

Key words. Physical rehabilitation, physical recreation, fitness, health tourism, physical therapist.

Постановка проблеми. В умовах сучасної економічної і політичної ситуації в Україні, пов'язаної з російською агресією на Сході, збільшується кількість соціально незахищених, хворих людей, інвалідів, які потребують реабілітаційних послуг. У зв'язку з цим стає актуальним дослідження рівня розвитку, місця і ролі фізичної реабілітації в системі лікувальних і оздоровчо-рекреаційних заходів, вивчення її проблем і визначення перспектив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на широту і різноманітність, існує дуже багато публікацій з тих чи інших напрямків фізичної реабілітації. Сформувалися цілі школи, які займаються її теорією і практикою. Чільне місце серед них займає Львівська школа, яка виникла на базі Львівського державного університету фізичної культури /кафедра фізичної терапії та ерготерапії/. Вона включає провідних науковців Львівщини: В. Мухін, Є. Приступа, А. Вовканич, В. Козьявкін, А. Магльований, А. Герцик, О. Білянській, Б. Крук та ін.. В їх доробку: підручники, навчально-методична література, та окремі публікації з різних проблем реабілітації. В даній статті ми спробували, наскільки це можливо, комплексно висвітлити

і показати участь фізичної реабілітації в усіх етапах, через які проходить процес лікування і оздоровлення людини аж до її одужання або адаптації до суспільного життя.

Метою є дослідження участі та зв'язку фізичної реабілітації з різними формами оздоровлення на всіх його етапах, а також висвітлення проблем, пов'язаних з недооцінкою участі фахівців з фізичної реабілітації – фізичних терапевтів у лікувально-оздоровчому процесі.

Методи дослідження. Аналіз літературних джерел, інтернет-пошук інформації, опитування.

Результати дослідження. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я /ВООЗ/ 10% населення Землі є неповносправним. В Україні цей відсоток ще більший, особливо у зв'язку з останніми воєнними подіями на Сході, які призводять до значного каліцтва воїнів Збройних сил України. Це зумовлює посилення ролі фізичної реабілітації, як важливого чинника відновлення здоров'я і покращення якості життя хворих та інвалідів.

Фізична реабілітація – це застосування фізичних, природних чинників та інших можливих засобів з профілактичною і лікувальною метою у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану і працездатності хворих та інвалідів [1]. Вона є невід'ємною складовою на всіх етапах оздоровчого процесу, починаючи з першого дня лікування до повного, в рамках можливого, оздоровлення людини. Відновлення здоров'я досягається застосуванням таких засобів, як: масаж, лікувальна фізкультура, фізіотерапія, механотерапія та ін.

Відповідно до зростаючих потреб, в Україні, збільшується кількість реабілітаційних закладів. Тільки у Львові і Львівській області за період, який збігається з початком російської агресії відкрилась мережа комунальних реабілітаційних кабінетів у поліклініках і лікарнях, центри реабілітації від обласної Асоціації інвалідів, а також ряд недержавних потужних реабілітаційних центрів, таких як: «Центр реабілітації Бубновського», «Інново», «Твое здоров'я», «Формула руху», «Еліт», реабілітаційний центр в с. Модричі, біля м. Трускавця, та ін., в яких, крім патологічно хворих, травмованих, оздоровлюються поранені учасники антитерористичної операції /АТО/. Безпосередньо під Новий – 2018 рік на Спортивно-навчальній базі Міністерства оборони України «Тисовець», у Карпатах, відкрився реабілітаційний центр для військовослужбовців – бійців зі Східного фронту.

Досліджуючи далі рух пацієнта на шляху оздоровлення, слід зупинитись на фізичній рекреації, яка засобами використання фізичних вправ, ігор, природних факторів і навколишнього середовища сприяє відновленню здоров'я, фізичних, інтелектуальних сил та працездатності людини [2]. Щодо інвалідів, це адаптивна фізична рекреація, яка використовуючи залишкове здоров'я, фізичні та духовні ресурси, дозволяє шляхом рухової активності, розваг,

відпочинку, зміни діяльності, спілкування реалізовувати наявні можливості організму людини [3].

Одним з різновидів фізичної реабілітації та рекреації є оздоровчий туризм, який полягає у виїзді для відновлення і покращення здоров'я, профілактики захворювань на території оздоровчого призначення, що мають необхідні природні лікувальні ресурси /бальнеологічні, грязеві, кліматичні та ін./ і відповідну інфраструктуру. Він включає, як лікувально-оздоровчі процедури, так і фізкультурно-розважальні заходи: піші прогулянки, купання, плавання, спортивні ігри, танці тощо.

Останнім часом в оздоровчому туризмі з'явилася нова форма – реабілітаційний туризм. Наприклад, відомі реабілітаційні центри м. Львова і Львівської області, такі, як реабілітаційна клініка В.І. Козьяккіна в м. Трускавці, реабілітаційний центр села Модричі Дрогобицького району, Львівський міжрегіональний центр соціально-трудова, професійної та медичної реабілітації інвалідів та ін. стають центрами туристичних потоків з усієї України, а то і з ближнього і дальнього зарубіжжя /як клініка В.І. Козьяккіна/.

Фізична реабілітація та рекреація тісно зв'язані з оздоровчим фітнесом, який в широкому розумінні включає здоровий спосіб життя, гігієну тіла, раціональне харчування, психоемоційне регулювання, боротьбу зі стресами, фізично-рухову активність тощо [4]. На відміну від спортивного фітнесу, завданням якого є досягнення певної фізичної і спортивної форми, він спрямований на збереження і зміцнення здоров'я, вдосконалення фізичних можливостей людини, досягнення емоційної рівноваги. Основою оздоровчого фітнесу є комплекс простих вправ, що робить його доступним для осіб із будь-яким рівнем фізичної підготовленості.

Особливе місце в процесі реабілітації займає аеробіка, як завершальний етап оздоровлення. Вона являє собою комплекс спеціальних вправ або танцювальних рухів під відповідний музичний супровід, який задає певний ритм і темп їх виконанню [5]. Її привабливість полягає у легкості і доступності для виконання навіть людям з певними вадами. Вона спрямована на покращення здоров'я і загального стану організму людини, що дозволяє закріпити досягнуті на попередніх етапах лікування результати, заспокоює нервову систему і приносить емоційне задоволення.

Таким чином, лікування і одужання хворої людини, інваліда проходить складний, тривалий шлях, на якому постійно присутній фахівець реабілітолог. Хоча його участь в цьому процесі дуже важлива, вона й досі ще повністю не визначена і належно не оцінена. В результаті кількох змін, наказів і доповідей до Національного класифікатора професій, пов'язаних з медичною реформою, яка відбувається в Україні, маємо таку картину:

– вища ланка – лікар фізіотерапевт, який одержує спеціальну освіту шляхом однорічного курсу підвищення кваліфікації, оскільки медичні

ЗВОВНЗ таких фахівців не готують. Проте, він керує фізіотерапевтичним відділенням медичної установи, куди входить і відділ фізичної реабілітації;

- середня ланка – відділ фізичної реабілітації на чолі з фізичним терапевтом /бувчий фахівець з фізичної реабілітації/, а також асистенти фізичного терапевта / бувші сестра медичного масажу та медсестра з лікувальної фізкультури/; [6]
- нижча ланка – молодший обслуговуючий і технічний персонал.

Фахівців з фізичної реабілітації бакалаврського і магістерського рівня – фізичних терапевтів – будуть і надалі готувати фізкультурні ЗВО III – IV рівня акредитації. Проте, фізичні терапевти, як і раніше, залишаються середньою ланкою в українському Класифікаторі професій, незалежно від того, яка в них освіта – бакалавра, чи магістра. Змінюються тільки назви професій. В Міністерстві охорони здоров'я запевняють, що скасування посад чи звільнення працівників не буде. Починаючи з 2018 року, фахівці з відповідною освітою та навичками автоматично займають посади з новими назвами, пройшовши за потреби підвищення кваліфікації [7].

Отже, докорінних змін медична реформа не забезпечує. Навіть посилення медичної підготовки реабілітологів, яке передбачається новими навчальними планами фізкультурних ВНЗ, все одно залишає їх на тому ж, середньому, рівні в системі медичної допомоги. А в Єдиній тарифній сітці оплати праці медичних працівників фізичні терапевти і надалі займають 9–10 розряд [8] нарівні з інтернами і стажистами, а лікарі – 11–14 [9].

Висновки:

1. Фізична реабілітація є важливою складовою частиною лікувально-оздоровчого процесу, яка тісно зв'язана з усіма його етапами.
2. В Україні сформувався новий різновид лікувального туризму – «реабілітаційний туризм», який треба освоювати і розвивати.
3. Робота над визначенням місця, обов'язків, тарифікації праці фізичного терапевта у лікувальних закладах повинна продовжуватись і в цьому напрямі мають узгоджено працювати фахівці і науковці медичної, освітньої та фізкультурної галузей.

Список використаних джерел:

1. Физическая реабилитация // Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Фізична рекреація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту / авт. кол. : Приступа Є. Н., Жданова О. М., та ін. ; за наук. ред. Євгена Приступи. – Львів : ЛДУФК, 2010, – 354 с.
3. Адаптивна фізична рекреація як вид адаптивної фізичної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // intranet.tdmu.edu.ua

4. Фітнес як сучасна система оздоровчої рекреації // Студопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // studopedia.com.ua
5. Аеробіка – корисно і доступно кожному [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // ukrhealth.net
6. Зміна змін... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://www.medsprava.com.ua/2151-zmni-zm>
7. МОЗ «прокачав» назви медичних професій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <https://www.ukrinform.ua>
8. Парус Інтернет-Консультант [Електронний ресурс]. – Режим доступу: cons.parus.ua
9. Визначення посадових окладів / тарифних ставок... [Електронний ресурс]. – Режим доступу // medprof.org.ua